

KADROVI

ARHIVI

ORGANI UPRAVLJANJA

JASNO je da radnici u kulturi nisu samo lica zaposleni u kulturnim ustanovama. Isto je jasno da se osobije pozorišta, biblioteka, muzeja, filmskih preduzeća, domova kulture itd. deli na stvaroće kulturnih i umetničkih vrednosti i službenike koji obavljaju razne, za ustanovu neophodne, administrativne, tehničke ili finansijske poslove. Kakvi su brojčani odnosi između ove dve vrste radnika zaposlenih u kulturnim ustanovama, s jedne strane, i, s druge strane, između kulturnih radnika koji nisu stalno zaposleni u kulturnim ustanovama u odnosu prema onima koji rade u ovaj vrsti ustanova teško je utvrditi.

Zvanična statistika nudi podatke o ukupnom broju zaposlenih u kulturno-prosvetnim (prosveda: zavodi, instituti i slične, ali ne i škole) i umetničko zabavnim ustanovama. Prema istom izvoru, u ustanovama ove vrste u Jugoslaviji zaposleno je ukupno 29.300, a sa zaposlenim u filmskoj industriji 30.500. U pojedinim republikama broj zaposlenih je sledeći: BiH 3.800 — Crna Gora 700 — Hrvatska 7.500 — Makedonija 2.600 — Slovenija 3.700 i Srbija 12.200 lica. Od ukupnog broja zaposlenih u Jugoslaviji (3.578.100) u navedenim vrstama ustanova zaposleno je 0,85%. Ukoliko bi kulturni život zavisio i bio na ledinu jedinu lici koja je registrisala statistika, onda bismo i kulturu i kulturnu aktivnost možda gledali drugim očima. Teško je poverovati da bi kulturne akcije i delatnosti mogle opstati da nisu angažovale i da ne angažuju znatno veću vojsku od one koju saopštavaju iznete brojke.

Medutim, nije neinteresantan pogledati i strukturu prema stepenu školske spreme, iako za neka zanimanja, pogотовo kad se radi o umetnicima, to možda i nije presudno. Struktura zaposlenih u kulturno-prosvetnim, umetničko-zabavnim ustanovama i filmskoj industriji izgleda ovakvo:

Sa visokom školom, fakultetom ili umetničkom akademijom	4.300 (13,7%)
Višom školskom spremom	1.300 (4,3%)
Srednjom školskom spremom	11.500 (37,2%)
Osnovnom školom	7.700 (25,2%)
Nezavršenom osnovnom školom	5.500 (17,9%)
Bez osnovne škole	500 (1,7%)

S obzirom da navedeni statistički podaci ne mogu ni približno da zadovolje naše interesovanje kad se radi o kadrovima u kulturi, poslužili smo se dokumentacijom Zavoda za proučavanje kulturnog razvijenja Srbije. Iako se radi o podacima koji se uglavnom odnose na SR Srbiju, ipak je to jedini način da se iznesu prave brojke, koje će bar donekle pomoći da se stekne jačnja slika o kadrovima.

Naš cilj nije da izneste činjenice komentarišemo. Mislimo da će ovom prilikom biti dovoljno samo nabrojati i prikazati trenutno stanje. Noguci podaci govore sami za sebe pa druge interpretacije nisu potrebne.

UDRUŽENJA

Veliki broj lica koja neosporno imaju znatan uticaj na formulisanje i kreiranje kulturne politike i umetničkog stvaralaštva nalazi se u raznim udruženjima. Tako je u samo 8 udruženju umetnika (udruženja književnika, likovnih umetnika primenjenih umetnosti, muzičkih umetnika, kompozitora, muzičara zabavne i džez muzike, estradnih umetnika, dramskih umetnika i filmskih umetnika) učlanjeno 3.166 lica. Sa udruženjem prevodilaca taj broj se poveća na 3.883 čl. Medutim, postoji još preko 30 udruženja, među kojima: novinara, baletskih umetnika, scenarista, likovnih pedagoga, muzičara instrumentalne i operske muzike, likovnih umetnika itd. za koja ne postoje precizni podaci. Slobodno se može pretpostaviti da se broj članova svih udruženja SRS približava cifri od 10.000 lica.

Istina, pojedina lica su članovi i po nekoliko udruženja, a znatan broj njih je profesionalno angažovan u kulturnim ustanovama, što znači prikazan u saopštenju statističkim podaćima. Drugo što treba napomenuti, a odnosi se ne samo na udruženja nego uopšte na kulturne i društvene radnike i umetnike, to je izuzetno velika koncentracija u svega nekoliko gradova, posebno u Beogradu. Tako od ukupno 188 članova Udruženja likovnih umetnika primenjenih umetnosti u Beogradu rade 18% (a po jedan u Nišu, Leskovcu, Kragujevcu i Čačku). Vojvodina ima posebno udruženje sa 46 članova od kojih 40 živi i radi u Novom Sadu. Udruženje muzičkih umetnika Srbije broji 299 članova a u Beogradu živi 240 (u Novom Sadu 39, Nišu 7, Subotici 5, Leskovcu 2 itd.). Od 110 članova Udruženja kompozitora u Beogradu živi 99. Ovakvi primeri imaju više. Tako od 52 profesora muzičkog vaspitanja koliko ih ukupno ima u očnjivom Srbiji 50 radi u Beogradu, a po jedan u Kragujevcu i Smederevu.

Možda školska spremna nije toliko značajna kad se radi o umetnicima, ali ipak nije na odmet pogledati kakve su kvalifikacije članova bar u nekojko udruženja.

	Udrženje lik. umet. prin. uru.	Udrženje muz. umet.	Udrženje kompoz.	Udrženje dram.	Udrženje zabavne umet.
Akademija	53,7%	68,6%	61,8%	23,6%	
Druge fakulteti	15,1%	3,0%	11,3%		
Sred. str. škola ¹⁾	13,1%	2,7%	3,6%	12,2%	
Druge sred. škole				18,2%	56,8%
Zanat	5,4%				
Niža spremna				26,0%	28,5%
Bez stručnih kvalifikacija	15,0%	32,7%			
Bez osnovne škole				7,9%	

¹⁾ Procenat sa srednjom stručnom školom kod udruženja pozorišnih umetnika obuhvata članove i sa drugim srednjim školama. Stručne kvalifikacije nemaju članovi istaknati pod "drugi fakulteti", "druge sred. škole" "niža spremna" i "bez osnovne škole" (ukupno 59%). Ova primedba se odnosi i na stručne i opšte kvalifikacije, međutim, broj članova sa stručnim kvalifikacijama je skoro beznatan.

U organima upravljanja u 420 anketiranih kulturnih i umetničkih ustanova u Srbiji angažovano je 7.458 lica. Od toga broja u radnim kolektivima je birano 4.279, a društvena zajednica je delegirala 3.179 svojih predstavnika.

Struktura ovih lica pokazuje:

a) *Male* broj žena angažovan je u organe upravljanja kulturnih institucija. Tako od ukupnog broja članova saveta žene čine 3.536 tj. 34%, a muškarci 4.922 tj. 66% (u ostalim republikama u organe upravljanja angažovan je sledeći procenat žena: BiH 34,9, Crna Gora 28,9, Hrvatska 36,1, Makedonija 28,6, Slovenija 38,3. Za SFRJ taj proseč je 34,3%). Zapreža se da su same radne organizacije u organe upravljanja birale neuporedivo više žena nego što su to činile društveno-političke organizacije. Kako objasni činjenicu da su na užem području Srbije radne organizacije u odnosu na društvenu zajednicu birale skoro tri i po puta više žena (radne organizacije su izabrale 1.124 žene u svoje savete, a društveno-političke organizacije su delegirale svega 361 ženu od ukupno 1.875 svojih predstavnika na teritoriji uže Srbije). Interesan je da se na Kosmetu u organima upravljanja nalazi više žena predstavnika društvene zajednice (24%) nego na užem području Srbije (19,3%) ili Vojvodini (22,6%).

b) Mali broj omladinaca angažovanih u organima upravljanja. Posledica toga je verovatno i mišljenje mladih ljudi koji su u anketi „Mesto i uloga doma kulture u kulturnom životu naše“ (sprovedena 1965. godine) izjavili da starici nemaju „čula“ za potrebe mladih i time mlade obdijaju od postojećih kulturnih institucija i akcija. Prema podacima statistike u organima upravljanja omladinci čine svega 7,7% od ukupnog broja angažovanih lica. (Starosna grupa od 50—60 i više godina 10,7%). U ovom pogledu nema nikakve razlike između broja omladinaca koje su bile radne organizacije ili društvena zajednica. I kod jedinih i kod drugih omladinaca su prilično zapostavljeni. U ostalim republikama omladinci čine sledeće procente od ukupnog broja lica biranih u organe upravljanja: BiH 8,4, Crna Gora 6,5, Hrvatska 5,9, Makedonija 6,7, Slovenija 6,5. Za SFRJ taj procenat je 7,0.

Zivko Đak: Zar vi ne idete na more?

c) Među licima koja je delegirala društvena zajednica najviše je prosvetnih radnika (profesori, nastavnici i vaspitači) 28,5% rukovodećeg osoblja i političkih radnika 23,5%, finansijskih, kancelarijskih i srednjih službenika 13,7%, umetnika 10,3%, industrijskih i zanatskih radnika 6,5% itd.

Svakako da ovim prikazom o udruženjima i organima upravljanja ni približno nisu obuhvaćene sve one institucije koje u našoj društvenoj strukturi imaju znatniji uticaj na formulisanje i vođenje kulturne politike. Medutim, udruženja i saveti ustanova najneposrednije uticaju gotovo na svaku kulturnu akciju i inicijativu i time su postali značajni nosioci našeg kulturnog razvijenja.

KULTURNE USTANOVKE

Neosporno je da kvalitet rada i aktivnost kulturnih ustanova u prvom redu zavise od samih ljudi koji su u tim ustanovama zaposleni. Zato ćemo, ne ulazeći dublje u sve probleme i specifičnosti koje su karakteristične za pojedine vrste ustanova, ukratko iznjeti kvantitativne pokazatelje i time baciti bar malo svetla na kadrove profesionalno angažovane u kulturnim ustanovama Srbije.

— SR Srbija ima 33 arhiva sa 281 radnikom. Od toga su takuljetskom spremom 109. Ovim ustanovama neustaju preparatori i konzervatori (1962. godine u Srbiji je bio samo jedan preparator) jer takvi stručnjaci — kao i uopšte arnički radnici — kod nas nemaju gde da se školuju. Pokušaj da se pri srednjoj bibliotekarskoj školi otvori oseč za arhivistiku je propao. Pretrag da se na Katedri za istovrnu filozofske fakultete otvori oseč za arhivistiku u teoriji arhivistike dozivio je neuspesh zbog male broj prisajevanjem studenata. U struci je vrio velika inikutacija račne snage.

MUZEJI

— Zavisno od izvora podataka u SRS ima ili 97 muzeja (prema podacima Republike SFRJ sekretarijata za kulturu), ili 79 (prema Saveznom zavodu za statistiku), ili 75 (prema Savezu muzejskih društava Jugoslavije). Zato se nema dovoljno struktura, u mnogim muzejima — pogotovo u unutrašnjosti — rade uglavnom prosvetni i drugi radnici, amateri bez stručnog kvalifikacionog osoblja, koji iako s ljubavlju nabavljaju i cuvaju muzejske vrednosti ipak — ne poznaju strukturu — nanose i znatne štete. Prema jednoj anketi Saveza muzejskih društava Jugoslavije na koju je odgovorio 35 muzeja iz SRS u njima je bilo zaposleno 4/7 radnika (Beograd 284, už Srbija — 53, Vojvodina 108 i Kosmet 26). Od ukupnog broja zaposlenih na užem području Srbije polovinu čini administrativno osoblje. Još lošije stanje je na Kosmetu gde su od ukupno 26 zaposlenih 14 administrativno i pomoćno osoblje. Zavisno od profesijske strukture zaposlenih je sledeće: istoričara 50, istoričara umetnosti 36, arheologa 25, etnologa 37, prirodnjaka 17, muzejskih pedagoških 9, istoričara književnosti 9, slikara — likovnih saradnika 7, arhitekta 2, filozofa 1, konzervatora 7, muzejskih dokumentarista 12, bibliotekara 10 i ostale struke 21. Medutim, povoljniju strukturu ima samo Beograd. Trenutno u muzejima na Kosmetu i na području uže Srbije nema nijednog arhiviste, konzervatora ni muzejskog dokumentariste. Na Kosmetu nema nijednog, a na užem području Srbije radi samo jedan istoričar umetnosti.

BIBLIOTEKE

— Godine 1965. bilo je ukupno 1.311 biblioteka i bibliotečkih ogranaka (11 opština nemaju biblioteku, a u Republici od 6.079 naselja bibliotekom mrežom nije bilo pokriveno 4.768 ili 78% naselja). Od 709 stalno zaposlenih radnika, sa visokom školskom spremom ima 86 višom 43, srednjom 365 (52,14%) i osnovnom školu 215 (30,32%). Za godinu dana broj službenika se povećao za 44. Sest opštinskih biblioteka nemaju ni jednog stalnog službenika.

FILM

— U proizvodnji filma radilo je 910 radnika. Njihova kvalifikaciona struktura je ovakva: bez kvalifikacija ili sa nižom spremom 239 (28,4%), kvalifikovanih ili sa srednjom spremom 470 (51,6%), visokokvalifikovanih ili sa visokom i visom spremom 181 (20,0%). Medutim, u ovom slučaju se ne radi o kvalifikacijama ili školskoj spremi iz filmske struke, takve kvalifikacije poseduje svega 3,4% filmskih radnika. Kad se u ovaj broj uključe i kadrovi s raznolikim fakultetima koji su potrebiti filmskoj proizvodnji prilazili faktu koji su potrebiti filmskoj proizvodnji prelazeći da svega 13% zaposlenih lica poseduje i potrebitu teoretsku predspremu.

BIOSKOPI

— Godine 1965. u bioskopima SRS bilo je 1.811 stalnih i 824 honorarna radnika. Najveći deo (61,0%) čine razvodnici, ceapači karata, biletari i drugo administrativno i pomoćno osoblje koje nisu ni potrebne kvalifikacije. Posle njih najbrojniji su kinoparateri čija je kvalifikaciona struktura sledeća: bez kursa 293 (36,2%), kvalifikovanih 419 (51,8%), i visokokvalifikovanih 96 (12%). U isto vreme na radnom mestu upravnika bilo je zaposleno 167 lica. Njihova kvalifikaciona struktura nije poznata.

IZDAVAČKA PREDUZETCA

— U 15 (od ukupno 32) izdavačka preduzeća bilo je zaposleno 307 stručnih radnika. Sa visokom spremom 121, višom 83, srednjom 94 i nižom 9 lica. Prema radnim mestima struktura je sledeća: direktora 24, pomoćnika 7, umetničkih direktora 2, redaktora 1, lektora 49, korektora 66 i referenata za izdavačku delatnost 12.

LOKALNA STAMPA

— U Jugoslaviji je 1966. godine izlazilo 70 lokalnih informativno-političkih listova:

	Ukupno	Nedeljno	15-dnevni	Mesečni
Srbija	28	22	4	2
Hrvatska	20	15	4	1
Slovenija	8	6	—	2
BiH	8	6	—	2
Makedonija	3	—	3	—
Crna Gora	3	1	1	1
	70	50	12	8

Od toga izlaze kao organi:

- Socijalističkog saveza opština 40
- Socijalističkog saveza dve ili više opština 9
- Socijalističkog saveza srezova 20
- Ostalih 1

Do 1945. godine pokrenuto je 16 listova, od 1946. do 1950. pokrenuto je 20, od 1950—1955. godine 13 listova, 1956—1960. god. 9 listova i posle 1960. godine pokrenuto je 13 listova.

Najveći prosenični tiraz imaju listovi u Sloveniji. Od 5 listova koji imaju veći tiraz od 15.000 — 4 lista izlaze u Sloveniji. Od 1962. godine nije dolazio do znatnijeg

U KULTURI

porasta tiraž lokalnih listova. Od 60 listova koje je anketirao Institut za novinarstvo 1961. godine većina je imala tiraž od 2-5.000 primeraka (27 listova), a manji deset od 5-10.000 (20 listova).

U 1965. godini i prvom polugodištu 1966. godine od lokalnih listova u SR Srbiji izvesno povećanje tiraže zatočeli su „Nedelja“ Smederevo, „Svetlost“, Kragujevac dok je u istom periodu tiraž „Vesti“, T. Užice imao najveći pad među lokalnim listovima u SR Srbiji.

U 28 lokalnih listova u SR Srbiji — sa ukupnim prosečnim tiražom od 161.230 primeraka, radi stalno 185 novinara. Prosečno na jednu dolazi 6,5 stalno angažovanih novinara (u Hrvatskoj u 20 lokalnih listova angažovan je 82 stalna novinara, tj. prosečno 4 na jednu redakciju, u Sloveniji u kojoj lokalni listovi imaju najveći obim kada i najveći tiraž zaposećen na 34 novinara na 8 redakcija, tj. prosečno na redakciju 4,5, u BiH 44 novinara na 7 redakcija tj. 5,5, u Makedoniji 8 na 3 redakcije, tj. 2,6, i Crnoj Gori takode 8 na 3 redakcije, tj. 2,6).

U Srbiji redakcije lokalnih listova su prosečno najbrojnije. To je kvantitativan pokazatelj. Studija Instituta za novinarstvo daje opštne karakteristike profila novinara u lokalnim listovima za sve republike.

Najveći broj novinara iz lokalnih listova ima srednju stručnu spremu. Kvalifikaciona struktura novinarskog kadra u lokalnim listovima je nepovoljnija od strukture za sve novinare u zemlji. Kvalifikaciona struktura novinara u lokalnoj štampi izgleda ovako:

— visoka školska spremna	17%
— viša školska spremna	17%
— srednja školska spremna	56%
— nepotpuna srednja spremna	10%

(Kvalifikaciona struktura svih novinara u zemlji 1963. godine: visoka školska spremna 20% — viša školska spremna 10% — nepotpuna viša i visoka 24% — srednja školska spremna 37% — nepotpuna srednja 9%).

KADROVI U LOKALNIM I MESNIM RADIO-STANICAMA

— SR Srbija ima jednu lokalnu (Niš) jednu mesnu radio-stanicu (Svetozarevo). Od ukupno 49 lokalnih radio-stanica 1966. god. u našoj zemlji, na Srbiju otpadaju samo 2. Opštii pregled po republikama je sledeći:

	Lokalna radio-stanica regionalnog značaja	Lokalna komunalna radio-stanica regionalnog značaja	Mala radio-stanica
Slovenija	2	3	7
Hrvatska	4	8	7
BiH	—	2	—
Srbija	1	1	—
Makedonija	1	6	7
Crna Gora	—	—	—
Ukupno	8	20	21

ko sve utiče na kulturnu politiku u komuni

(Rezultati istraživanja ZAVODA ZA PROUČAVANJE KULTURNOG RAZVITKA o društveno-političkim i samoupravnim organizacijama koje imaju uticaj na kulturnu politiku u komuni)

KULTURNI politika, a posebno kulturna politika u komuni, ne zavisi jedino od kulturnih ustanova i ljudi koji su u njima zaposleni. Na nju utiču, formulišu je, pomažu na razne načine, pa najčešće je i vode sve društveno-političke organizacije preko raznih komisija, saveta, odbora, referenata itd. Od njih zavise i mnoge inicijative i akcije. Od njih, dobrim delom, zavise i same kulturno-umetničke ustanove i uslovi pod kojima rade, materijalna i kadrovska baza i sl. Uticaj kulturnih aktivnosti i njihovo mesto u životu jedne sredine zavisi od razumevanja i konkretnih podrški teritorijalnih samoupravnih i društvenih organizacija.

Anketom, kojom je tražen odgovor na pitanja ko sive, posredno ili neposredno, utiče na kulturnu politiku, zatim kakva je struktura tih tela, obuhvaćene su bile sve opštine SR Srbije. Međutim, odgovore je dobio 96, od ukupno 185, opštinskih skupština i kulturno-prosvetnih zajednica. A to je možda dovoljno za verodostojan prikaz stanja u Republici.

SAVETI I KULTURNO-PROSVETNE ZAJEDNICE

U anketiranim 96 komuna — institucija koje se bave kulutrom ima ukupno 183. To su u prvom redu saveti opštinskih skupština, opštinske kulturno-prosvetne zajednice i upravni odbori fondova za kulturu. Opštinskih saveta ima 89 (od tog broja, saveta koji su samo za kulturu ima 15, ostalo čine saveti: za prosvetu i kulturu 34, kulturu i fizičku kulturu 8, prosvetu, kulturu i fizičku kulturu 29, saveti za društvene službe 2, saveti za obrazovanje 1). Kulturno-prosvetnih zajednica ima 71, dok fondove za kulturu imaju 23 opštine. Kao što se vidi, od anketiranih komuna njih 25 nemaju KPZ, a 73 fondove za kulturu imaju savete koji brinu o kulturnom životu (to su opštine: Ljubovija, Sjenica, Varvarin, Golubac,

U ranijoj fazi razvoja radija u našoj zemlji, mačićne republike stanice pojavljuju se kao inicijatori osnivanja lokalnih radio-stanica iz tehničkih razloga (zato što radio-stanice zbog konfiguracije te režima i drugih razloga nisu pokrivali teritoriju cele republike). Lokalne stanice su prvo bile funkcionalne i uzgred su time zadovoljavale i lokalne potrebe (lokalnim programima). Sa razvojem dometa matičnih stanica i razvojem komunalnog sistema slabili interes matičnih stanica za osnivanje lokalnih stanica, a jača interes komuna i pojedinih regiona. Inicijativa za osnivanjem lokalnih radio-stanica ima i drugi izvoriste: grupe radio-amatera, škole, kulturne organizacije itd.

Od 1945. do 1959. godine osnovano je 19 lokalnih radio-stanica, a za tri puta kraći period, od 1960. do 1966. god., osnovano je 19 radio-stanica osnovane su odbori socijalističkog saveza (opštinski i sremski), 15 opštinskih skupština, odnosno skupštinski odbori, 4 mesne skupštine, i 4 škole, domovi kulture i druge kulturne institucije, i organizacija Narodne tehnike, i službe informacija o kolektivima, i 1 Vojska uprava JNA. U stvari, više od polovine ovih stanica osnovane su matične radio-stanice koje su prenele pravo osnivanja na suočujuće. Dobar deo drugih stanica osnovala su društva Narodne tehnike, domovi kulture itd.

Po svom karakteru program lokalnih radio-stanica je komplementarni, tj. on dopunjuje lokalnim programom i informacijama program matične radio-stanice. Kao što se vidi iz pregleda osnivanja, lokalne radio-stanice su si i posle prestanka interesarovanja za njih od strane matičnih stanica i dalje množile, jer su se pokazale kao vrlo pogodno sredstvo za lokalnu informisanje.

U SR Srbiji ovde povećanje broja lokalnih radio-stanica nije tako izrazito kao u Hrvatskoj, Sloveniji i Makedoniji. Od sve lokalne radio-stanice u Srbiji jedna je regionalna (Radio — Niš) a druga je komunalna (Svetozarevo). Godine 1967. puštena je u rad i lokalna radio-stanica u Čačku.

ZAVODI ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE

— Na teritoriji SR Srbije postoji jedan republički i dva pokrajinska zavoda za zaštitu spomenika kulture, zatim sreski zavodi u Nišu, Kraljevu i Kragujevcu i gradski zavodi u Beogradu i Sremskom Mitrovicom. Ukupno je zaposleno 135 radnika. Posebno se oseća nedostatak arhitekata i slikara-konzervatora. Sa visokom stručnom spremom ima 73 radnika, sa srednjom 23, nižom 12, visokokvalifikovanih i polukvalifikovanih im 27.

Imajući u vidu obim fonda pokretnih i neprekretnih spomenika kulture može se konstatovati da je broj zaposlenih u pojedinim institucijama nedovoljan, a to prvenstveno važi za Republički zavod za zaštitu spomenika kulture čija je delatnost veoma umanjena zbog nedostatka potrebnog stručnog kadra. Pored toga, veoma je važno imati u vidu i uključenje spomenika kulture u turistički privrednu, na čemu je i do sada rađeno, ali sve veće interesovanje za ovo područje povećava i potrebu za boljom organizacijom propagande i savremene vodične službe, koja sada nedostaje skoro većini ovih objekata.

— Prilikom anketiranja 740 domova kulture u SRS bilo je zaposleno 1.410 lica (uža teritoriju ima 566 domova, a 868 zaposlenih, APV 160, a 460 zaposlenih u Kosmetu 14, a 82 zaposlena). Od ovog broja u stalnom radnom odnosu je 849, a honorarnih 467 radnika. Na dužnosti upravnika domova kulture nalazi se svega 116 lica od kojih je u stalnom radnom odnosu 93, a honorarnih 23. Na užem području na 14 domova kulture dolazi jedan upravnik, u Vojvodini je taj odnos 4:1 a na Kosmetu svaki dom koji je da podatke ima u stalnom ili honorarnom radnom odnosu plaćenog upravnika. Kvalifikaciona struktura upravnika je sledeća: 5 sa visokom skolskom spremom, 15 sa višom, 35 sa srednjom, a 61 nepotpuna srednja, osnovna ili razni stepeni nižih kvalifikacija.

Izgleda da je jedino u Vojvodini nadeno privatljivo rešenje za radno mesto upravnika doma kulture. Sada su to uglavnom prosvetni radnici sa primanjima i statusom pomoćnika upravitelja škole. Ali, treba napomenuti da je u Vojvodini delatnost domova kulture neuporedivo veća i šira od ostalih ovakvih institucija.

Od zaposlenih na ostalim radnim mestima sa visokom stručnom spremom ima 15, višom 33, srednjom 118, nepotpunom srednjom 570 i sa završenom ili nezavršenom osnovnom školom 958 lica. Visokokvalifikovani radnici (uglavnom kinoaparatera) ima 45, kvalifikovanih 69 i polukvalifikovanih 67.

Pri resavanju kadrovske resenja domova kulture su uglavnom pribegavali raznim kombinacijama kojima je u velikom broju slučajeva nepisemlji ili polupismeni domari pretvoreni u bibliotekara ili kinoaparatera, odnosno dobijao zaduženje za koja nema nikakvu stručnu spremu. Ovo je uslovljeno ili nedostatom materijalnih sredstava ili pomajanjanjem ljudi koji bi mogli ili hteli da se prime pojedinib poslova u domu kulture.

NARODNI I RADNIČKI UNIVERZITETI

— Izgleda da je vrlo akutan problem i kod ovih ustanova da dođu i kako da zadrže svoje kadrove. Fluktuacija zaposlenog stručnog osoblja u našim radničkim univerzitetima je vrlo velika čak i u Beogradu. Približno 50% zaposlenih stručnjaka se menjalo svake godine.

Prema anketi Saveza narodnih i radničkih univerziteta SR Srbije kojom je obuhvaćeno 78 upravnika univerziteta, njihova struktura prema stručnoj spremi je sledeća:

sa srednjom spremom	54,0%
sa višom	33,7%
sa visokom	12,3%

Stručni kadar zaposlen na univerzitetima ima znatno povoljniju kvalifikacionu strukturu. Ovo je donekle i razumljivo jer se radi u prvom redu o predavačima, rukovodiocima sektora, programerima i sl. U sezoni 1964/65. na narodnim i radničkim univerzitetima bilo je ukupno zaposleno 598 stručnih saradnika. Njihova kvalifikaciona struktura izgleda ovako:

sa srednjom spremom	39,5%
sa višom	28,2%
sa visokom	32,3%

Milivoj IVANIŠEVIĆ

FONDOVI ZA KULTURU

Već napred smo saopštili da od 96 opština fondove za kulturu imaju 23. Najviše ih je u APV 12, Kosmetu 1, a u bivšim prezovima Valjevu 2, Kragujevcu 3, Kraljevu 1, Nišu 2 i Smederevu 2.

U 64 opštine ovalni fond ne postoji, a u 9 opština kulturne akcije se finansiraju iz drugih fondova (u prvom redu preko fonda za obrazovanje ili iz zajedničkog fonda za kulturu i fiziku kulturu).

U upravnim odborima ovih fondova angažovano je 206 lica, ali kvalifikacije su poznate samo za 41 — od kojih sa visokom stručnom spremom 11, višom 10, srednjom 17 i nižom 3. Sto se tiče zanimanja, opet su najviše zastupljeni prosvetni radnici (34) i službenici (29), dok ostali imaju znatno manje predstavnika: pravnici 10, kulturni radnici 7, pravnici 4, učenici 4, poljoprivredni 10, radnici 3, novinari 3 itd.

KOMISIJE DRUŠTVENO-POLITIČKIH ORGANIZACIJA KOJE IMAJU POSREDAN ILI NEPOSREDAN UTICAJ NA KULTURNU POLITIKU

Ovakvih komisija ima ukupno 141 u 96 opština, koje su odgovorne za anketu. Prema nazivima te komisije se dele na:

— Komisije za kulturu opštinskih komiteta SK	9
— opštinskih odbora SSRN	16
— opštinskih komiteta SO	23
— opštinskih sindikalnih veća	11

Pored toga pri 7 opštinskih komiteta Saveza omiljene postoje komisije za prosvetu, ili obrazovanje, i kulturu. Takođe postoje 18 komisija za kulturno-začinski i sportski život, od toga su 16 pri omladinskim komitetima i 2 pri SSRN.

Idelogičke komisije koje imaju uticaj na kulturne aktivnosti ima 4, a od toga:

— opštinskih komiteta SK	11
— opštinskih odbora SSRN	20
— opštinskih komiteta SO	7
— opštinskih sindikalnih veća	8

Pored njih ima i 5 komisija za idejno delovanje u kulturi i obrazovanju pri opštinskim komitetima SK.

26 opština odgovorio je da kod njih nema nikakvih komisija. Isto tako u 6 slučajeva je odgovoren da nema nekih posebnih komisija, već da se tom problematicom bave društvene organizacije.

(Nastavak na 14. strani)